

Celoletna naročnina	280 Lir
Polletna	140 "
Posamezna številka	6 "
Za Jugoslavijo	2 Din

Beseda ob slovesu

S pričujočo številko bo naš list prenehal izhajati.

Ko je bil naš tednik pred več kakor dvema leti ustanovljen, si je zadal nalogo, da bo v okviru ravno takrat osnovane slovensko italijanske antifašistične zveze zagovarjal težnje in potrebe slovenskega prebivalstva na Goriškem. Bil je prvi slovenski list, ki je po osvoboditvi zagledal beli dan v Gorici in kot glasnik nove dobe je prinašal med Goričane, Brice, Vipavce in Kraševce, med prebivalce Soške doline in Slovenske Benečije odmev bogatih pridobitev Osvobodilne fronte. V preprosti, domači obliki je prinašal goriškemu ljudstvu bodrilne besede, da je naš človek znal najti pravi odnos do vseh dogodkov. Z odločno besedo je potrkal na srca slehernega primorskega človeka, mu dramil narodno zavest ter ga dvigal iz opotoposti, v katero ga je opogladilo petinavajsetletno robstvo. Skušal je lajšati rane, ki jih je zadal goriškemu ljudstvu nacifašizem ter nenehno opozarjal na nevarnost novega povdiga neofašistov in vseh še prikritih sovražnikov našega glavnega.

»Soški tednik« se je vedno boril za pravice malega človeka, kmeča in delavca ter delovne inteligence. Nastopil je odločno borbo, kakor nam jo je narekovala Osvobodilna fronta, borbo proti vsem ostankom fašizma in njegovemu obnavljanju, proti šovinizmu, proti vsem kapitalističnim in imperialističnim netilcem vojne, za resnično demokracijo, za nacionalne in socialne pravice slovenskega ljudstva, za bratstvo med slovenskimi in italijanskimi antifašisti in za trajen mir med narodi. Razkrinkaval in žigosal je domačo in tujo reakcijo, ki je imela namen razrušiti našo enotnost, pokazal je na škodljivce, ki so začeli rovariti med narodom proti junaški jugoslovanski armadi in njenemu voditelju maršalu Titu, proti ljudski oblasti nove Jugoslavije. Vedno in vedno je prikazoval goriškemu ljudstvu veličastne in s krvjo priborjene pridobitve naše legendarne borbe, pridobitve, ki ostanejo svetlo orožje v rokah ljudstva v borbi za lepšo in srečnejšo bodočnost.

Naši izseljenci, pregnanci, bivši partizani in vse napredno, pošteno slovensko ljudstvo so začutili v svojem glasilu močno oporo in vzpodbudo za nadaljne napore v svoji pravični borbi. Osebe vseh slojev, ki so nas obiskale v uredništvu, in pisma, ki smo jih v preteklih dveh letih prejeli, so nam zgovorna pričja, kako priljubljen je bil naš list ravno med najširšimi sloji ljudstva.

Naš tednik ni šel v stotisočih izvodih med ljudstvo. Dosegel pa je v jeseni leta 1945 lepo naklado 10.000. Vemo tudi, da ga ni čitala gospoda, ki skrbi samo za svoje rejene trebuščke. V rokah ga je imelo naše zdravo kmečko ljudstvo, mladina in naši partizani. Na teh sloni naša bodočnost in le tem so namenjene naše poslovilne besede.

Niso nas ustavile grožnje

Predlog zakona o petletnem planu

Govor podpredsednika vlade LRS Ivana Mačka na seji odbora za gospodarski načrt in finance Ljudske skupščine LRS

Tovariši!

Vlada Ljudske republike Slovenije vam predlaga v razpravljani petletni plan LR Slovenije. Ta plan je izdelan na osnovi vseobčnega petletnega plana razvoja narodnega gospodarstva Federativne Ljudske Reublike Jugoslavije v letih 1947-1951.

Skupna osvobodilna vojna jugoslovanskih narodov proti fašizmu, imperializmu in domači reakciji in pravilna rešitev nacionalnega in socialnega vprašanja je dala slovenskemu ljudstvu lastno državno organizacijo prvič v zgodovini slovenskega naroda. Slovenski narod je postal suveren, uresničil je svoje stoletne težnje in se je kot narod s svojo lastno državno organizacijo vključil v resnično domovino vseh jugoslovanskih narodov, v Federativno Ljudsko republiko Jugoslavijo. Delovno ljudstvo Jugoslavije je z istim junaštvom in požrtvovalnostjo kakor v narodno osvobodilni borbi tako tudi v izgradnji svoje lastne države, odkazalo ustvarjalno moč delovnih množic in pokazalo, da je sposobno upravljati in voditi lastno državo, lastno državno ureditev v dobrobit vsega naroda.

Osnovna naloga petletnega plana narodnega gospodarstva FLRJ je: odstraniti gospodarsko in tehnično zaostalost, okrepiti ekonomsko in obrambno moč naše domovine, uvrstiti in nadalje razvijati socialistični sektor narodnega gospodarstva in dvigniti splošno blagostanje delovnih ljudi. Iste naloge se postavljajo pred nas v zakonu vseobčnega petletnega plana v členu 24. S tem nam je dana smer za razvoj našega narodnega gospodarstva, ki je sestavni del celotnega petletnega plana FLRJ. Pri tem pa smo popolnoma svobodni, da v okviru dane linije in danih lastnih možnosti izpopolnjujemo, razvijamo in si postavimo večje naloge, kakor jih postavlja pred nas vseobči

petletni plan. V našem planu smo to tudi storili. V kratki dobi dveh let so bili ustvarjeni temelji za nov družabni red z uvrstitvijo ljudske oblasti, z agrarno reformo in nacionalizacijo bank, industrije in veletrgovine, bil je zadan smrti udarec ostankom sistema izkoriščanja človeka po človeku.

Z investicijami za dvig industrije in elektrifikacije, za dvig kmetijstva, gozdarstva, prometa, znanosti in drugih panog, z dvigom tehnike in uvajanjem modernih znanstvenih metod v produkcijo, s širokim in intenzivnejšim šolanjem kadrov, z dvigom delovnega poleta, delovne discipline, samoiniciative, tekmovanja in novotarstva, bo opravljena gospodarska in tehnična zaostalost, okrepljena bo njena ekonomska in obrambna moč, krepil se bo socialistični sektor narodnega gospodarstva in splošno blagostanje delovnega ljudstva v državnem, zadržnem in privatnem sektorju.

Temelji planskega razvoja narodnega gospodarstva v Ljudski republici Sloveniji je, v okviru zveznih nalog industrializacije in elektrifikacije, na novo zgraditi in razviti obstoječo republiško industrijo vseh vrst, predvsem kovinsko, kemično, lesno, gradbeno in tekstilno. Uvesti v vso industrijsko proizvodnjo moderne, znanstvene metode in nasloniti njeno izgraditev na moderno tehnično bazo. Ob dvigu in razvoju industrijske proizvodnje dvigniti kmetijstvo in gozdarstvo Slovenije v smeri večje kvantitativne in kvalitativne proizvodnje v gojitev donosnejših predvsem industrijskih ter poljedelskih kultur, v dvig živinoreje, sadjarstva in vinogradništva. Nuditi vso pomoč razvoju združništva vseh vrst, dvigniti gospodarsko moč okrajev, zgraditi in razviti lokalno proizvodnjo, razviti šolstvo, prosveto, znanost in umetnost. Zato bo Ljudska republika Slovenija povišala akumulaci-

jo finančnih sredstev, izkoristila lastne vire za pridobivanje materiala, tako da bo sposobna v teku petih let za uresničitev plana investirati iz lastnih sredstev blizu 13 milijard dinarjev. Za okraje Slovenskega Primorja pa bo dana možnost podrobnejše izdelave proizvodnega in investicijskega plana v okviru predloženega osnutka, čim bodo priključeni LRS.

Da bomo lažje razumeli velike naloge, ki stoje pred našim gospodarstvom, je potrebno, da navedemo konkretne številke, ki glasno govorijo o povečanju narodnega dohodka. Narodni dohodek v okviru republiškega gospodarstva se bo povečal od 12,5 milijard dinarjev v letu 1939 na 18,5 milijard dinarjev v letu 1951, tako da se bo dvignil celotni narodni dohodek v Ljudski republici Sloveniji, upoštevajoč zvezne proizvodne panoge, od 16 milijard na 27 milijard dinarjev v letu 1951. V gospodarstvu Ljudske republike Slovenije se bo dvignil od 22 milijard v letu 1939 na 34 milijard dinarjev v letu 1951. Vrednost republiške industrijske proizvodnje se bo dvignila od 4,6 milijard v letu 1946 na 12,6 milijard dinarjev v letu 1951, t. j. za 2,7 krat. V zvezi z industrijo je potrebno še posebej naglasiti, da je v petletnem planu povečana pažnja izgraditvi in razvoju industrije lokalnega pomena kot osnovi lastnega gospodarstva ljudskih odborov in kot dopolnila proizvodni zvezni industriji.

Povečanje proizvodnje in s tem v zvezi povečanje narodnega dohodka se bo doseglo s povečanjem proizvodnjanih sredstev, z boljšim in smotrnejšim izkoriščanjem istih ter z istočasnim dvigom produktivnosti dela. Zato se bo investiralo v proizvodne panoge republiškega gospodarstva 8764 milijonov dinarjev, in sicer med drugim: v elektrifikacijo, rudarstvo

in ostalo republiške industrije 3.794 milij. din;

v kmetijstvo in gozdarstvo 1599 milijonov dinarjev;

v lokalno industrijo in komunalno gospodarstvo 1.002 milij. din;

v promet, trgovino in turizem 1.601 milij. dinarjev

Da se doseže višja tehnična raven proizvodnje, se mora delo vseh znanstvenih zavodov in institutov usmeriti v konkretno reševanje problemov petletnega plana. Zato se bo investiralo v znanstvene insti-

fute tehnične fakultete 565 milijonov dinarjev. Za dvig proizvodnosti pa bo potrebno vzgojiti nove strokovne kadre za vse panoge našega gospodarstva. Tako bo potrebno v Ljudski republici Sloveniji na novo usposobiti 45.000 kvalificiranih delavcev, 8000 srednjih strokovnih kadrov in 2500 višjih strokovnih kadrov.

Konkretne naloge, ki jih petletni plan stavlja posameznim panogam gospodarstva, so naslednje:

(Nadaljevanje na 2. strani)

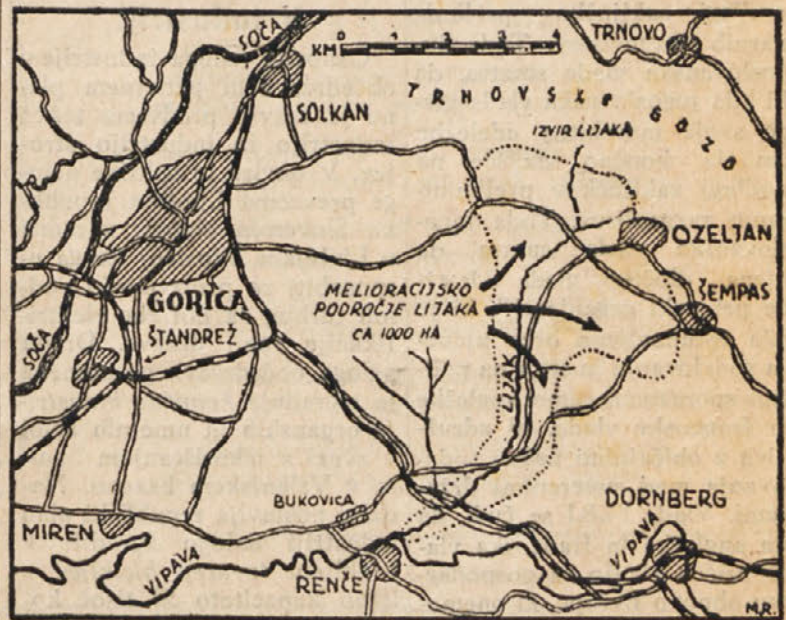
NA LIJAKU je vse živo

Iz proge Šamac - Sarajevo je prispela v nedeljo na Lijak mladinska delovna brigada »Jožeta Planinca.« Delala je na Mladinski progi dva meseca ter se obvezala, da bo ostala še 14 dni pri regulaciji hudournika Lijaka. Tu so bili dragi tovariši lepo sprejeti. Mladinci in mladinke so se zgrinjali okrog krepkih, miščastih tovarišev, ki so pršli iz daljne Bosne polni izkušenj, da pomagajo k čim uspešnejšemu napredku dela. Došlo skupino je nagovoril član štaba in jim obrazložil delovni načrt in potek nadaljnjih del. Opisal jim je važnost in koristi, ki jih bo deležno gospodarstvo, ko bodo osušeni veliki kompleksni zemlje in bo hudournik Lijak dobil svojo strugo.

Potek del na Lijaku poteka vedno bolj smotno in v hitrejšem tempu. Izkušnje, ki

nedelji držala prehodno zastavico. Tudi to nedeljo si jo prisvojila in to daje tovarišem iz Bukovice pravico, da jo obdrže. Vsa vas je ponosna na svoje udarnike. Kvalitetno delo pretekle nedelje je bilo kar odlično. Nekatere skupine so prekoračile normo že ob 10. uri, to se pravi, da so do te ure že opravile delo, ki je bilo določeno do poldneva. (Norma obstoji v tem, da vsak delavec ali delavka naloži, odpelje in razloži v šestih urah 33 samokolnic zemlje. Ista norma velja za mladinske delovne brigade.)

Tekmovanje se vrši tudi za prehodno zastavico med mladinci in mladinkami delovnih brigad. Kosovelova brigada je dobila pred dnevi pohvalo štaba sekcije. Kakor zatrjujejo, sta obe brigadi — Stjenkova in Kosovelova — na isti delovni stopnji, toda slednja

in ne bombni atentati. Našega pravičnega dela niso zaustavile neprilike in šikane, ki jih je utrpelo uredništvo in uprava. Svest si svoje naloge med delovnim ljudstvom je naš list do zadnjega obujal veličastne leta naše borbe, nje ne velike pridobitve ter krepil slovensko in italijansko antifašistično zvezo. Rod, ki je zivel z nami, bo lahko s ponosom zrl na borbo goriškega ljudstva. Nepozabne bodo vsem ostale v spominu velike manifestacije in festivali, kjer je cela Goriška množično stopila na trge in ceste ter dala drška svojemu veselju. Mistično, da ni med nami Slovenca, kateri se ni udeležil ali vsaj prisostvoval mogočnim demonstracijam in protestom, ko se je vsa dežela kot en moč dvignila in terjala svoje pravice. Nedoržna kri je tekla, ranjenci so polnili goriške bolnice in zapori so sprejemali naše žrtve. En cilj nam je bil vsem skupen: boj za do-

končno svobodo, borba za pravice delovnega ljudstva. V tistih nepozabnih dneh je našemu goriškemu ljudstvu verno in zvesto stal ob strani »Soški tednik«. Ni imel mehke hrbenice, ni klonil, kakor ni klonilo naše zavedno ljudstvo, za katerega je pisal.

Ko pišemo te vrstice, se s težkim srcem poslavljamo od vsega zavednega in demokratičnega ljudstva naše Goriške, od vseh dragih in borbenih tovarišev Furlanov, ki so se skupno z nami borili proti istemu sovražniku, ter zasledovali iste cilje za naše skupno boljše življenje. Vsem polagamo na srce, naj še nadalje stojijo na braniku pridobitvi pravic za našo lepšo bodočnost. V granitnem bloku medsebojnega razumevanja in spoštovanja bodo goriški Slovenci, ki jih je krivična francoska črta odtrgala od skupne domovine, dobili v demokratični republici Italiji zajamčene pravice, za katere so padli

naši partizani in garibaldinci v skupnem boju proti nacifašizmu. Ostalim, ki jih je srečna usoda priključila novi Titovi Jugoslaviji, pošljamo borbeni pozdrav, da bi v petletki pristopili k uspešni obnovi porušene domovine za svoj blagor in za vedno čvrstejše uveljavljanje ljudske volje.

V skromnih razmerah, v katerih smo živeli, smo skušali zadovoljiti naše drage čitatele v tu-in inozemstvu. Vsem tem prijateljem in somišljenikom, voščimo iz dna srca, da bi skupno z nami dosegli uresničenje vseh želja, za našo skupno srečo in blagor držav, v katerih bodo živeli. Se prav posebno se zahvaljujemo za uklonjenost in sodelovanje vsem našim organizacijam, odborom in posameznikom. Hvala vsem soizvednikom in dopisnikom, vsem ljubim tovarišem in znancom.

Vsi, od srca pozdravljeni
UREDNIŠTVO

so jih mladi udarniki pridobili pod vodstvom inženirjev, prihajajo vedno bolj do veljave in temu odgovarja preciznost izvrševanja načrtanega dela.

Toda vzemimo nekaj primerov. Prvo nedeljo, 15. junija je napravilo 3500 ljudi za 600.000 metrohr vrednosti v delu. Četrto nedeljo, t. j. 6. julija, pa je 720 ljudi zabeležilo vrednost dela s 400.000 metrohrami. Posebno dobro so se izkazale delovne skupine preteklo nedelje. Tekmovale so med seboj za prehodno zastavico. Kot znano, je bila vas Bukovica pri Mirnu, ki je dva

je bolj disciplinirana.

Te dni pričakujejo delovne brigade iz Idrije in Ljubljane.

Mladinci in mladinke se zavedajo velikega dela, ki ga bodo dovršili, da se bo tudi ta del Goriške plodonosno uvrstil k drugim rodovitnim krajem naše Vipavske. Ljudstvo zre s ponosom na pionirje novega časa, ki hočejo, da bo nova domovina gospodarsko vedno bolj samostojna. Dopriinos, ki ga daje v teh letih goriško ljudstvo za svojo obnovo in izgradnjo nove republike, bo zapisan v zlati knjigi hvalečnega naroda, ki stremlji po blagostanju in miru.

Goriški tiskarji na Lijaku

Ko sem se vračal pred par dnevi proti domu, sem naletel na tov. Joška. Zagorelega obraba in očividno dobre volje mi je segel v roko. Takoj sem opazil sveže žulje. Pa sem ga povprašal, kako in kaj.

»Ravnokar prihajam iz Li-

jaka. In če počakaš nekoliko boš lahko pozdravil vse bivše tovariše iz Kat. tiskarne, katero je imel v podnajemu skozi dve leti Prim. dnevnik. Sedaj pa pripadamo goriški okrajni tiskarni v Ajdovščini. (Nadaljevanje na 4. strani)

Politični pregled

Takoj druga konferenca v Parizu

22 evropskih držav (razen Španije in Nemčije), je prejelo vabilo na posebno konferenco, ki je sklicana v Parizu za današnji dan. Pobudo zanjo sta dala angleški in francoski zunanji ministri. Molo-tov se je že odpovedal udeležbi, ker predstavlja ameriški načrt za obnovo Evrope, ki ga podpirajo Angleži, vmešavanje v notranje zadeve evropskih držav.

Prečudna pa je naglica, s katero Bevin in Bidault sklicujeta nadaljevanje konference brez Sovjetske zveze, ki ne govori samo v svojem imenu, marveč zastopa tudi življenjske interese vseh evropskih držav.

Do sedaj vemo, da ne pojdejo na konferenco Jugoslavija, Bolgarija, Poljska in Rumunija (poleg Sovjetske zveze) Pristale pa so Belgija, Grčija, Irska, Islandija, Italija, Luksemburška, Holandija, Portugalska, Češkoslovaška in Turčija.

Jugoslovanska nota na vabilo v Parizu

Minister za zunanje zadeve FLRJ Stanoje Simič je izročil angleškemu in francoskemu poslaniku odgovor jugoslovanske vlade glede na njuno vabilo k sodelovanju na pariški konferenci.

Jugoslovanska nota navaja:

1. »Vlada FLRJ je v želji, da bi aktivno sodelovala pri akciji za pravično uporabo od Amerike ponudene pomoči za gospodarsko obnovo po vojni opustošenih evropskih držav, z noto dne 28. junija t. l. predlagala, da bi se udeležila preliminarnih razgovorov, tekom katerih naj bi se določila splošna načela organizacije omenjene akcije. Jasno je, da bi bila jugoslovanska vlada glede svoje morebitne udeležbe zavzela končno stališče na podlagi zaključkov preliminarnih razgovorov. Toda jugoslovanska vlada smatra, da njena določitev glede udeležbe pri neki organizaciji, ki je bila ustanovljena brez njene sodelovanja in sicer na podlagi sporazuma samo angleške in francoske vlade, ni združljiva z običajnimi načeli sodelovanja med suverenimi državami. Vlada FLRJ se čudi, da sta angleška in francoska vlada pričeli akcijo za gospodarsko obnovo Evrope, ki onemogoča enakopravno sodelovanje pri pripravljanih delih ravno onim državam, ki so radi vojne največ trpele in med katerimi je neodvisna Jugoslavija.

2. Vlada ljudske republike Jugoslavije ne soglašati niti z načrtom, kakor ga predlaga vaš dopis z dne 4. junija, kajti z izvedbo tega načrta bi bilo gotovim silam dovoljeno vmešavati se v notranje življenje nekaterih držav, kar bi ogrožalo njihovo gospodarsko in politično neodvisnost.

3. Z načrtom, kakor ga navajate, so prav tako ogrožene gospodarske določbe mirovnih pogodb in zlasti so ogroženi sporazumi, nanašajoči se na Nemčijo ter obveznosti, ki izvirajo iz teh sporazumov. To tem bolj, ako bi Francija in Anglija vztrajali na tem, da morajo pri pariški konferenci sodelovati zapadne cone Nemčije.

Vlada FLRJ je v duhu mednarodnega sodelovanja skleni-

la z različnimi državami številne dogovore za gospodarsko sodelovanje za dolgo dobo ter je z lastnimi sredstvi že veliko prispevala za obnovo svojega od vojne uničenega gospodarstva. Zaradi tega ne more sprejeti kot obnovitveni načrt Evrope tak program, s katerim se državam, ki so najbolj trpele v vojni, onemogoča izraziti svoje lastno stališče in kateri bi bil v oviro obnovi njihovega lastnega gospodarskega življenja.

Spriču vsega tega je vladi FLRJ žal nemogoče sodelovati 12. julija na pariški konferenci.

Naše meje pri Gorici

Supervisory commission, ki jo sestavljajo predstavniki štirih veselij in ki so ji bili predloženi spori glede določite začasne meje med Jugoslavijo in Italijo na goriški strani, je vrnila zadevo mešani jugoslovansko-italijanski komisiji.

Zavezniška komisija je predložila rešitev spora. Po njej naj bi se Jugoslaviji odstopil pas ozemlja vzdolž železniške proge Kanal-Dornberg, ki jo pogodba dodeljuje Jugoslaviji. Na ta način bi se nova meja znatno pomaknila proti zapadu ter tako rezala goriško naselje, namesto da bi tekla takoj vzdolž železniške proge.

(Supervisory Commission je uporabila člen 5 odstavka 5 mirovne pogodbe z Italijo. Na njegovem temelju so člani komisije pooblašteni pomakniti mejno črto za 0,5 km od črte označene v mirovni pogodbi zato da bi mejno prilagodili zemljepisnim in gospodarskim potrebam).

Po noti glede meje pri Gorici je »Supervisory commission« (medzavezniška komisi-

ja) izročila, mešani jugoslovansko-italijanski komisiji novo noto. Ta se tiče celega odseka začasne meje od doline reke Idrijce do Mirna in obsega Mirnik, Fojano, Števerjan, Sabotin in Solkan. Glavna razmejitelna komisija priznava v priporočilih zahteve jugoslovanske delegacije.

(Agencija »Ansa« dodaja, da je komisija na ta način predlagala prepustiti Jugoslaviji ozemlje, ki ga je mirovna pogodba dodelila Italiji, ter da so štiri velesile zahtevale, da se dela mešane komisije čim prej zaključijo.)

Nemški vrhovni komisar pred vojaškim sodiščem v Ljubljani

V prestolnici Slovenije se vrši proces proti vojnim zločincem in sicer proti Rainerju dr. Friderichu (Gauleiter in tekom okupacije vrhovni komisar v Jadranski obalni coni ter za Koroško in Gorenjsko), Glaserju dr. Helmutu, Küblerju Ludwigu (general, planinskih lovcev), Hösslinu von Hansu (general), Cristlu Heinrichu (polkovnik), Flecknerju Hansu (podpolkovnik), Neubertru Günterju, Vogtu Josefu (kriminalni svetnik), Doujaku dr. Hermannu (upravni svetovalec v Ljubljani), Hradetzkyju F. (vodja SS), Hochsteinerju Walterju (okrožni vodja NSDAP-a za Gorenjsko, Kusu Leonu (okrožni vodja v Kranju), Gerlachju Reinholdu (kriminalni sekretar) in Müllerju Franzju (organ gestapa).

5000 oseb aretiranih v Grčiji

Iz Aten prihajajo vesti o množičnih aretacijah, ki so jih izvedle vladne oblasti. Aretirani so glavni tajnik osred-

PEVMA

Gostovanje Slovenskega narodnega gledališča

Tržaški umetniki so napravili kratko turnejo po goriških krajih. Poleg naše vasi so obiskali še naslednje kraje: Doberdob, Podgoro in Štandrež. Povsod so sprejeli tržaške igralce z vidnim veseljem, saj je našim ljudem dobro predvajana igra ne samo v zabavo, ampak res potrebna dušna hrana. Skrbno in dovršeno podana veseljoigra Nušičev »Pokojnik« je prikazala številnemu občinstvu gnile razmere, ki so vladale v bivši Jugoslaviji; sam »kšeft«, nemoralno trgovanje »višje družbe« (beograjska čaršija) so globoko zajeli poslušalce, ki so si bili edini v tem, da je bil že skrajni čas pomesti s takšnimi ljudmi in razmerami. Na ruševinah gnile družbe mora vstati nov rod in ta je že na pohodu. On stopa v

njega odbora EAM-a Partsalidis, voditelj kmečke stranke Gavrilidis in drugi člani osrednjega odbora EAM-a, nato urednik dnevnika »Rizospastis«. Iz nadaljnjih poročil je razvidno, da nameravajo arretirati vse voditelje parlamentarne opozicije in vse demokratske elemente. Baje bi grški Trumanovi privrženci radi izvršili te operacije že pred prihodom šefa ameriške komisije v Atene.

novo družabno življenje zdrav na duši in telesu.

Naše prosvetno društvo je poklonilo šop rdečih nageljniov v zahvalo za kulturno poslanstvo, ki ga vršijo. Brez dvoma bodo ta gostovanja predstavljala velik doprinos k nadaljnemu kulturnemu udejstvovanju naših podeželskih odrov.

RUPA

Zakaj nam ZVU ne poravnata prizadete škode?

Letošnja letina je pri nas posebno slaba. Pšenice bo zelo malo, krme za živino ravnokot malo, dobro da so zadnje padavine nekoliko popravile travnike in polja. Upamo, da bomo vsaj otavo obilno kosili.

Da bi pa vsaj pri tem ostalo. Ameriške vojaške enote so preorale zemljišča in odpelele zemljo, da so si uredile sportna igrišča. Slaba nam kaze letos. Ker smo pridelali malo pšenice bomo morali kupovati kruh in iskati krmo za živino. Škode, ki so jo napravili na zemljiščih vojaške enote, pa niso še poravnali. Predložene cenitve so vojaške oblasti znižale na sramotno ceno. Odškodnina, ki so jo nekaterim že nakazali ali ponudili, pa ne odgovarja niti od daleč prizadeti škodi. Nadejamo se, da bo zavezniška vojaška oblast pred odhodom dala prizadetim posestnikom primerno odškodnino in jih tako vsaj deloma poplačala za škodo, ki so jo utrpeli.

RIEMBERK

To in ono iz naše vasi

V soboto 28. p. m. smo imeli pri nas zbor volilcev, ki se ga je udeležilo veliko število vaščanov. Čeravno so imeli vsi preobilo dela v vinogradu in na polju, vendar so se čutili dolžni, da mu prisostvujejo in da soodločajo v vseh vprašanih, ki se tičejo vasi. Poročila referentov so bila sprejeta z zadovoljstvom na znanje; mnogi so se priglaskali k besedi in s tem pokazali zanimanje za problem, ki se jih neposredno tičejo.

V nedeljo, 29. junija so priredili naši pionirji skupno s pionirji s Preserij veselico, ki je v vsakem oziru prav lepo uspela. Sodeloval je mladinski pevski zbor in izvajanih je bilo 21 točk pestrega sporeda.

Tekom leta so imeli naši najmlajši 12 nastopov s 60 deklaracijami, 23 dvogovorov, 5 igrice in 20 pesmi. Z izkupički prireditve so si ponirji nabavili knjige, tombolo in razne druge koristne predmete.

Ostro moramo kritizirati neracionalno sekanje gozdov nekaterih tujih in domačih špekulantov, ki so bili opozorjeni, a so kljub temu vršili roparsko delo po naših gozdovih.

KOJSKO

ZVU je ukinila vaško zadrugo

Naše nabavno-prodajne zadruge so se že lepo udomačile med našim goriškim ljudstvom. Vaščani so uvideli, da so zadruge koristne, ker skrbijo, da prejme naš kmet in delavec blago po nižji ceni, kot v trgovini. Nič čudnega, če so v Brdih enodušno vstali ter priredili preteklo soboto demonstracijo pred sedežem ZVU. Zahtevali so, da se domači nabavno-prodajni zadrugi vrne obrtno dovoljenje. Civilna policija je kot običajno nastopila in razganjala demonstrante. Proti vsem navadam je tokrat vzela iz rok demonstrantov resolucijo in jo je vrnila — in to na protest — šele drugi dan.

V vseh demokratičnih državah je navada, da se upošteva želja večine prebivalstva. To bi pričakovali tudi od ZVU, ki še vedno upravlja kraje, ki pridejo pod ljudsko republiko Jugoslavijo! Samo eno željo imamo in ta se oglasa ne samo v tem slučaju, ampak tudi v raznih drugih slučajih in sicer: Da bi se že kmalu znašli tam, kjer vlada ljudska volja in ljudska oblast!

Da bi se že kmalu uresničilo!!

(Nadaljevanje na 4. strani)

Predlog zakona o petletnem planu

(Nadaljevanje s 1. strani)

V industriji

Osnovna naloga industrije v obče državnem petletnem planu je razviti predvsem težko industrijo in industrijo strojev. V okviru te splošne naloge prevzema Ljudska republika Slovenija obvezo zgraditi v Ljubljani Litostroj ter ga usposobiti za proizvodnjo vodnih turbin, za potrebe elektrifikacije vse države. Druga naloga obče državnega pomena je izgradnja kemične industrije organskih in umetnih smol v zvezi z izkoriščanjem lignita v Velenjskem bazenu. Nadalje postavlja republiški plan industriji nalogo zgraditi v Ljubljani tovarno bicikljev z letno kapaciteto 50 tisoč komadov in tovarno pisalnih strojev.

Da bo mogoče izvesti na omenjeni Ljudske republike Slovenije investicijski plan, tako zvezni kot republiški, bo potrebno povečati proizvodnjo inštalacijskega in gradbenega materiala. Tako predvideva petletni plan, da se bo do leta 1951 dvignila proizvodnja opeke in strešnikov od 98 milijonov komadov na 246 milijonov komadov; industrijska proizvodnja apna od 39 tisoč ton na 110.000 ton; industrijska proizvodnja oken in vrat od 9 tisoč na 60 tisoč komadov; proizvodnja gradbenega okovja od 528 ton na 1850 ton; proizvodnja gradbenih strojev od 12 ton v letu 1946 na 1790 ton.

Za potrebe kmetijstva se postavlja republiški industriji naloga povečati proizvodnjo poljedelskega orodja od 941 ton na 2.480 ton.

Lesna industrija se mora usmeriti v čim popolnejše iz-

koriščanje odpadkov ter v ta namen ustanoviti dva velika lesna kombinata.

Za vsa industrijo pa je ena izmed osnovnih direktiv in nalog racionalizacija in rekonstrukcija, ki naj opravi tehnično zaostalost naše industrije, ki je posledica polkolonialne odvisnosti našega gospodarstva od zapadnih kapitalističnih držav.

V zvezi s planom elektrifikacije, ki je osnova za razvoj industrije, se postavlja Ljudski republiki Sloveniji naloga razširiti omrežje, izvesti elektrifikacijo podeželja in zgraditi manjše hidrocentrale s skupnim učinkom 15 tisoč KW.

V kmetijstvu

se mora vrednost proizvodnje dvigniti od 5.550 milijonov dinarjev v letu 1939 na 6.875 milijonov dinarjev v letu 1951. Za doseg tega cilja se bodo izvršila obsežna melioracijska dela, s čimer se bo izboljšalo in na novo pridobilo 20 tisoč hektarjev zemlje. Državna kmetijska posestva se morajo usmeriti v pridelovanje selekcioniranih semen, proizvodnjo sadik, trsnega materiala in plemenske živine. S tem bodo državna posestva neposredno služila dvigu našega celotnega kmetijstva. Kmetijstvu se mora preskrbeti potrebno orodje in umetna gnojila. Tako predvideva plan potrošnji umetnih gnojil v letu 1951 s 38 tisoč tonami napram 4600 tonam v letu 1939. Da se bodo mogle pridobitve moderne znanosti na široki osnovi uvajati v naše kmetijsko proizvodnjo, bodo organi-

zirani znanstveni kmetijski inštituti in osnovana agronomska fakulteta.

V gozdarstvu

Karakteristika plana gozdarstva je v tem, da do leta 1951 vskladi eksploatacijo gozdov z njihovim naravnim prirastkom. Kljub temu pa ostane vrednost proizvodnje gozdarstva in lesne industrije neizpremenjena, ker se predvideva predelava lesa v končne proizvode ter izkoriščanje odpadkov.

V obrti

Vzporedno s porastom industrije in kmetijstva se mora kot dopolnilo, predvsem industrijski proizvodnji, razvijati skladno tudi obrt. Tako bo vrednost obrtne proizvodnje porasla od 2,5 milijard v letu 1939 na 3,5 milijard v letu 1951.

V prometu

Da se dopolni in razbremeni železniški transport, naj transport na kratke razdalje prevzame javni avtomobilski promet. Za racionalizacijo transporta pa je potrebno, da se modernizira cestno omrežje. Tako bo poleg zveznega programa avtostrade Ljubljana - Zagreb in modernizacije na cesti Maribor - Postojna, investiranih 790 milijonov dinarjev v republiško in lokalno cestno omrežje.

V neproizvodne panoge bo investiranih 3.920 milijonov dinarjev, in sicer:

- v stanovanjanje in javne zgradbe 2.027 milijonov dinarjev;
- v zdravstveno in socialno skrbstvo 602 milijona din;
- v osnovno in srednje šolstvo 550 milijonov;
- v kulturo, umetnost ter kino in radio 300 milijonov dinarjev.

Petletni plan Ljudske republike Slovenije predvideva,

da se mora izvršiti obnova v vojni porušeni domov in gospodarskih poslopij na podeželju.

Iz republiških sredstev se bo zgradilo 470 tisoč kvadratnih metrov stanovanjske površine ter bo tako skupno z zveznimi investicijami pridobljenih na novo 1 milijon kvadratnih metrov stanovanjske površine.

Prosveti se stavlja naloga, da uresniči 100 odstotno osnovno šoloobveznost ter da zajame 75 odstotkov šoloobvezne mladine v sedemletne in nižje srednje šole. S to nalogo bo 75 odstotkov mladine imelo nižjo srednješolsko izobrazbo.

Z investicijo 390 milijonov dinarjev poleg investicij socialnega zavarovanja se bo pridobilo 1.120 novih bolniških postelj, izgradila se bo nova klinična bolnišnica v Ljubljani. Za borbo proti tuberkulozi se bodo zgradili pljučni oddelki pri obstoječih bolnicah ter protituberkulozni dispanzerji v industrijskih centrih in na podeželju. Z osrednjim invalidskim domom v Ljubljani ter z nalogo prežaljanja invalidov se postavlja v plan naloga, preskrbeti vojne invalide.

Petletni plan LR Slovenije, ki ga predlaga vlada Ljudski skupščini, bo zahteval naporov vseh delovnih množic. Sadeve teh naporov pa bo sedaj prvič v zgodovini slovenskega naroda želo ljudstvo samo. Prav ta zavest bo dvignila delovni polet ljudskih množic, dalje dejstvo, da se LR Slovenija s predloženim petletnim planom vključuje z ostalimi republikami v borbo delovnega ljudstva vseh narodov Jugoslavije za nadaljni dvig gospodarske moči in neodvisnost naše domovine ter zavest, da bomo to borbo izvojevali pod genialnim vodstvom maršala Tita, pa nam nudijo jamstvo za izpolnitev predloženega petletnega plana.

HODIL PO ZEMLJI SEM NAŠI...

Nanos — lepa naša domovina

Lepa je naša goriška dežela. Ljudstvo, ki prebiva na tem najzahodnejšem delu slovenskega debla, je dobro in miroljubno. To svojstvenost našega goriškega človeka je moral — hočeš, nočeš — priznati tudi sovražnik.

Na zahodu ležijo sončna Brda s svojimi vasmi, ki so od daleč podobne ptičjim gnezdrom. Prekrasna je briška zemlja v pomladi, ko cvetijo češnje in marelice, bogata se vzdrami na jesen, ko dozori grozdje in se pretaka rujna »rebula.« Narava je obdarila

ljudi s svojimi posebnostmi, ki so tipične za to ljudstvo in se takoj razlikujejo od drugih prebivalcev Goriške. Na obrazih se jim poznajo napori vsakdanjega dela; močno sonce jim je dalo temno barvo in vesele, žive oči. Ljubijo godbo in veselo poskočno pesem.

Bolj na sever je pomaknjena Soška dolina. Od Trbiža do Bovca in dalje do Kobariča, Sv. Lucije in Kanala prebiva ljudstvo, ki je znano po svoji borbi za pravico. Saj so jo šli tolminski puntarji iskat

»Zemlja, zemljica, mati! Če nimaš kruha, daj mi kamen; še ob kamnu bom prepeval!«

I. C.

do samega mesta Gorice. Na skrajnem severu obkrožajo našo deželo visoke Julijske alpe, nižje doli imamo krnsko pogorje in masiv Škrbine; ob srednjem toku Soče se vlečejo vzdolž obeh strani reke nižji hribi Kolovrat, Sv. Gendra, Kuk in Sv. Gora. Od izvira pa dalje do morja se vije ta prekrasna reka kot modra žila med soteskami in divje romantičnimi kraji. Prelepe vasi in trgi ležijo ob njenem potu. Naj omenim samo Sv. Lucijo in Kanal, kraji, ki so si zaradi Soče pridobili sloves izletniških točk.

Že bolj proti severovzhodu srečamo divno Banjško planoto, še dalje Čepovan in Trnovski gozd. Tu kraljuje sivi Čaven. Pod obronki Trnovskega gozda se širi rodovitna Vipavska dolina s svojimi prijaznimi vasicami. Na vzhod je pomaknjen naš Kras. Skopa je zemlja po Slovenskem, a na Krasu še posebej. Sončno in vroče pa suho je poleti na Krasu, kakor ne zlepa kje drugod, pozimi pa divja burja. Ni čuda, da je trdi kraški svet svojega človeka korenito preizkusil in ga usposobil za življenje in borbo. Trdo je treba tu delati, kajti malo je rodovitne zemlje. In vendar je tudi to ljudstvo toplo in veselo, polno energije ter zaupanja vase.

V sredini tega živobarvnega venca stoji Gorica, ki ima ime po starodavni slovenski vasi, nastali ob mali gorici ne daleč od Soče in ki je postala pozneje glavno mesto dežele. Po pravici imenujemo Gorico s svojo okolico najlepši vrt slovenske zemlje. Gorica je vsrkavala vase vse sokove slovenskega življa in le malo obrtnikov in trgovcev furlanskega porekla ni nikoli resno ogrožalo tega slovenskega mesta. Šele nasilna fašistična raznarodovalna politika in temne mahinacije mednarodne reakcije so ustvarile problem, ki pa za nas nikakor ne obstoja. Naravno središče goriških Slovencev bo živelo le od svojega podeželja ali pa bo brez njega žalostno zapisano smrti.

Porušeni Komen

Na Krasu obnavljajo

Ta prelepa dežela ob Soči si je zapisala v zgodovini vseh svobodoljubnih narodov nevenljiv spomin na težke boje, ki jih je goriško ljudstvo bojevalo z okupatorjem. V svojem besu in sovraštvu do Slovanstva je nacifašizem hotel iztrebiti tudi slovenski rod. Moril in mučil je to ljudstvo, ga gnal v taborišča smrti ter mu požigal domove. Toda vse je bilo zastoj. Goriško ljudstvo je ostalo in bo kljubovalo še nadalje vsem krivičnim mogočnikom, pa naj pridejo od katerekoli strani. Težke preizkušnje so šle mimo goriškega ljudstva. Velika večina bo ustvarila dobrine in si ohranila svoj mir in blagostanje v mladi republici Jugoslaviji. Ostali, ki bodo priključeni Italiji, bodo deležni vseh pravic manjšin, ki jim jih je dolžna dati mlada demokratska republika Italija.

BOHUN:

Poletna fantazija na Krasu

Na vrtu vzcveli so rumeni turki iz zemlje uboge, suhe ilovice, umolknilo so v grmu kukavice, metuljčki v zračni plešejo mazurki.

Poletni dan me z žarki obiskuje in v soncu Kresnik, zlat junak, potuje.

Pripravljeni so v uti zanj jasmini, na mizi jagode in rožmarini.

In murvice medene padajo in rdeče in sipljejo otrokom radosti in sreče.

A Kresnik soncu služi in svobodi in kruh in sol okušajo narodi.

Nemiren ves galeb po morju plove. »Mi smo doma!« moj duh se mu odzove.

Izvir Soče

Lokve pred vojno

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE IZ TRSTA

ob novi meji

Slovensko narodna gledališča iz Trsta vestno izpolnjuje obljubo, ki jo je dala ondan ob svojih predstavah v goriški okolici. Vrnilo se je med tiste najbolj nesrečne Slovence, ki bodo morali po krivdi zapadne demokracije tudi po popolni zmagi nad krivičnim tujcem še zmeraj ostati pod njim. Zdaj igrajo tistim bratom Nušičevega »Pokojnika«. Predvojna gnoloba v »višji družbi« Jugoslavi-

je je morala priversti v prepad in polom. Podoben afarizem, »kšeft« in nemoralno trgovanje z narodi, ki so se ob zapadnih zveznikih poštono borili za svoje narodno osvobodjenje, so privedli do žalostnih razmer, kakršne vladajo danes v pasu ob novi meji, ki se bo začrtala po francoskih predlogih. Gledalci in žrtve teh razmer so prisostvovali predstavam z občutkom, da so mogle tako krivične odločitve

pognati samo iz takega pojmovanja poštenosti, kakršno veje iz »Pokojnika«. V takratni Jugoslaviji ni moglo biti drugače, saj je takratna jugoslovanska »višja družba« res hodila v šolo k afaristični zapadni demokraciji.

Občinstvo, ka ga je nekaj prihitelo tudi iz drugih vasi, kamor Narodno gledališče to pot ne more, je hvaležno tržaškimi umetnikom za dobro podano komedijo, katere jedro tako tesno meji na tragedijo kakor v Moliereovih nesmrtnih igrah. Pokojniku v tako pokvarjenem ozračju res ne ostane nič drugega, kakor da ostane pokojnik in se ogorčen umakne iz takega nezdravljivega sveta. V Jugoslaviji se je ta svet že zrušil in na njegovih razvalinah »roganja en zaod, preroben, ves nov«. Ta novi rod bo čuval, da se taka gnoloba nikoli več

„En narod poganja,
preroben, ves nov.“

V. VODNIK

ne razpase v njej. Tisti zapad, ki silijo najzapranejši Slovence še zmeraj po krivici pod tuje gospodarstvo, se noče zavdati nemoralnosti tega razvalinega, imperialističnega raznanja. Prav zato bo moralo priti tudi tam do moralnega čiščenja. S tako vero so mnogi odhajali od »Pokojnika«. Ta vera jim vzbuja živo željo, da bi mogli tudi v bodočnosti še večkrat prisostvovati priveditvam Slovenskega narodnega gledališča. Afaristični zapad snuje svoje grde kupčije z našimi zapadnimi rojaki, a združeni slovenski narodi bodo znali preprečiti najhujše nakane.

A. B-1.

Glas iz mesta in z dežele

(Nadaljevanje z 2. strani)

BILJANA

Vabilo na velikp kulturno prireditev

Tukajšnje prosvetno društvo »Lipa« priredi v nedeljo 13. julija 1947 ob 4. uri popoldne veliko kulturno prireditev. Naši igralci z domačim orkestrom nam bodo podali spevoigro v treh dejanjih »Kovačev študent« Vinka Vodo-

pravca. Zraven tega bo nastopil orkester s prizorom »Veseli bratci«. Kot dragi gostje se nam bodo pridružili pevski zbori iz Medane, Fojane in Kozane. Ker se bo vršila prireditev na prostem, bodo postavljeni zvočniki. Prireditev je velikega kulturnega pomena za vsa Brda. Po igri sledi prosta zabava s plesom. Brici, okoličani ter Goričani dobrodošli!

KOJSKO

Mladina na delu

Preteklo nedeljo so odšli mladinci in mladinke na udarniško delo. Začeli so izravnavati prostor, kjer je stal nekdanji Sokolski dom, ki je bil uničen že za časa prve svetovne vojne. To zemljišče prekopavajo in ga urejajo za športno igrišče. Vas Kojsko je bila že pred prvo svetovno vojno znana po svojih dobrih telovadcih. Sokolsko društvo je lepo procvalo in zelo lepe uspehe. Nobenega dvoma ni, da bo tudi v novi državi vas Kojsko napredovala ter nam v kratkem postavila telovadno četo, ki ne bo nič zaostajala za svojimi predniki. Ljudske oblasti bodo šle mladim močnem vsestransko na roko. Prihodnji teden bodo pristovoljci začeli popravljati vodnjak za Severjev dečji dom.

MEDANA

Prireditev Finžgarjeve drame

„Razvalina življenja“

Briško in furlansko prebivalstvo je prisostvovalo v nedeljo zvečer prireditvi Finžgarjeve drame, ki jo je z znano dobro igro podalo domače prosvetno društvo. Vloge so bile v dobrih rokah, potek drame je bil gladek in je v vsakem ožru zadovoljil številne poslušalce.

IZ ZAPADNIH BRD

Po tej poti pa ne pridemo dalje

Danes bomo spregovorili par besed o vasi Dolenje ob Idriji. Majhen kraj — sedež precej obsežne občine, ki združuje več slovenskih vasi in naselij (Kožbana, Senik, Mirkov, Golobrd, Skrljevo, Hlevnik, Hruševlje, Nebl, Lože in druge). Še pred nedavnim so bile Dolenje čisto slovenske; s kolonizacijo in vsled nekdanje avstrijske meje so danes delno pofurlanljene. Občina šteje 2700 prebivalcev; od teh je pičla tretjina Furlanov oziroma priseljenih Italijanov, ostali so Slovenci. Jasno je, da bi morale upravne oblasti to dejstvo upoštevati in se po tem ravnati. Toda...

MALOPRIDNI ŠTUDENT HLAPCU JERNEJU, KO JE MORAL PO ŠTIRIDESETH LETIH KRVA-VEGA DELA S CULO NA RAMI PO SVETU:

»JERNEJ, TAKO JE NAREDILA POSVETNA POSTAVA: JERNEJ BO ZIDAL HIŠO, JO BO DOZIDAL: GOSPODAR NA PEČ, JERNEJ ČEZ PRAG; JERNEJ BO ORAL IN BO SEJAL IN BO ZEL; GOSPODARJU ŽETEV IN KRUH, JERNEJU KAMEN; JERNEJ BO KOSIL IN JERNEJ BO MLATIL, JERNEJ BO SPRAVLJAL SENO IN SLAMO IN KO BO NAPOLNIL SKEDENJ IN PODSTREŠJE IN HLEV: GOSPODAR NA MEHKO POSTELJO, JERNEJ NA TRDO CESTO; POSTARALA SE BOSTA GOSPODAR IN JERNEJ: GOSPODAR BO SEDEL NA ZAPEČKU IN SI BO PALIL PIPO IN BO PRIJETNO DREMAL; JERNEJ SE BO SKRIL ZA HLEV IN BO POGINIL NA GNILI STELJI. TAKO JE NAREDILA POSVETNA POSTAVA. BOZJA ZAPOVED PA JE NAREDILA: TRPI KRIVICO, JERNEJ, IN KADAR TE UDARI SOSED NA DESNO LICE, PONUDI MU ŠE LEVO; IN ČE TI UGRABI SUKNJO, DAJ MU ŠE SRAJCO!«

»LAŽEŠ!« JE VZKLIKNIL JERNEJ. »BOG NI NAREDIL KRIVICE!«

I. C.

Na Lijaku je vse živo

(Nadaljevanje s 1. strani)

Ta čas ko se postavlja nova tiskarna, izkoriščamo na ta način, da vsak teden opravimo po tri dni prostovoljnega dela na Lijaku.

Ker me je marsikaj zanimalo in ker vem, da bi tudi naši čitatelji radi zvedeli podrobnosti, sem tovariša takoj zapletel v razgovor.

»Koliko vas je odšlo na Lijak?«

»Šest moških in šest žensk, prav za prav mladink.«

»Rad bi vedel, kako se vam je godilo, ko ste zamenjali pero in jeklene črke za kramp in lopato?«

»V ponedeljek zjutraj smo se odpeljali na svojih kolesih proti Ajševici. Tovariško so nas sprejeli mladinci in mladinke delovnih brigad, ki delajo tam že dalj časa. Mladinci so se nemalo začudili, ko so videli v naši skupini starejše prostovoljce in radi tega so se še bolj potrudili. Tekmovali so za prehodno zastavico. Prva dva dni je naša mala skupina nakopala in spravila 10 m³ zemlje in gramoza, tretji dan pa kar 30 m³. Res je, da smo imeli prvi dan težak teren, ki je zahteval od nas mnogo napora. Nadalje smo v prvih dneh speljali 365 samokolnic, tretji dan pa kar 1027. Lepo število, kaj ne?«

»Kako je bilo po nalivi?«

»Hudournik Lijak je sicer pokazal svoje grde namene, a v manjši meri, (nekateri čete so morale delati do kolena v vodi). Pa tudi to smo premagali.«

»Kako pa organizacija dela? Ali ste bili zadovoljni s prehrano in prenočiščem?«

»Vsa čast vodstvu sekcije in tov. inženirju, ki vodi vsa dela. Isto načrtno delavnost sem opazil na vseh ostalih sektorjih. Ob veliki vročini se dela od 6. ure zjutraj pa do 10. ure dopoldne. Popoldne pa

Njegova morala, pravčnost, čast — vse je povezano s sistemom imperija. Kot toryjevski imperialistični rodbolj je pripravil stori prav vse na glede na kakršne koli zakone ali pojme o dobrem in slabem, samo da bi nadaljeval, o čemer je prepričan, da je dobro — dobro za Anglijo, ki jo prav zdaj svet v svoji domišljiji istoveči z njegovim imenom. Njegova kiplingovska osebnost združuje v sebi tradicijo in etos britanskega imperija, anglosaske uspehe zadnjih stoletij in vse zmote in zločine, ki so jih spremljali. Lahko je pošten in nepošten hkrati. Poštenost in nepoštenost sta v njem kar dve plati istega novca. Kjer sta z Rooseveltom različnega naziranja, je pripravljen in čaka, kako ga bo ukani zaradi stvari, v katero veruje. To je politika, a to je tudi Churchill, ta čisto posebni politik... Takole si zamišlja stvar... »da bomo rešili Anglijo in imperij, ko bomo reševali sebe, da pa v mednarodni politiki izven vojnih zadev Roosevelt in ZDA ne bodo sposobni vodstva...«

Na drugem mestu pripominja Adamič, da mu je gospa Rooseveltova povedala: »Govorila sem s Churchillom včeraj in spet danes popoldne. Dejal je, da bomo »osvojili« evropske narode». — Spričo tega se pisatelj zaskrbljeno sprašuje, kaj bo ukrenil Roosevelt, da prepreči Churchillove imperialistične načrte? Kaj mora storiti? Adamič si odgovarja: »Nocoj je bil Roosevelt videf čuovit. Vse na njegovi osebnosti, kar

je bilo moči na zunaj opaziti, je vzbujalo zaupanje. Toda ali je on sam vse prežet z zaupanjem. Ali je tak igralec, da samega sebe vara. Imeniten igralec je, vendar se prešibak, da bi skrnil, da igra... Rusija? Ves večer F. D. Roosevelt ni omenil Rusije, a tudi nihče drugi ne. Vendar sta onadva morala razpravljati o njej. Kljub strašnim vojaškim izgubam je Rdeča Armada še zmerom glavna postavka na protisni strani, ker veže kakih sto nemških divizij in jih potiska nazaj... Toda toryjevski ideolog, ki nas je obiskal, približno takole misli: Doro je, da je Hitler pušal kri Rdeči armadi; toda preprečiti moramo, da ne izkvravi prehitro, preden se Američani ne zbero... Če pa Hitler ne bo izpral Rdeče armade, dokler ne bo Rooseveltova pomoč zadostna, in se bo sovjetski sistem ohranil kot velesila v svetu, tedaj misli Churchill, da bo v tako zvani poveljni dobi uporabil Rusijo in zastražil Američane s komunizmom in dvigajočim se Slovanstvom. In Američani — celo Franklin Roosevelt — se bodo temu odzvali. Ker ne bodo videli druge možnosti, bodo podprli imperij... To je obzorje, vsebina in osrednja točka Churchillovih predstav. Nič drugega ga ne zanima. Saj spričo svojega značaja in mišljenja sploh ne more imeti ničesar drugega v glavi.

Po drugi strani je Rooseveltova naloga okrepiti in razširiti demokracijo. Ali to ustreza njegovemu naj-

Louis Adamič:

Večerja v Beli hiši

globljemu prepričanju ali pa je samo posledica dolgoletnega vpliva njegove žene, ki je videti proti-imperialistična na tradicionalni ameriški način, je vendarle dejstvo, da milijoni Američanov in mnogo sto milijonov ne — Američanov danes istovečijo Roosevelta z demokracijo, ki bi morala biti vse drugo, samo ne imperialistična.

Zato v ozračju kar prasketa in gledalci pridružujejo sapa, kadar se Roosevelt in Churchill spoprimeta. Nocoj, v tisti jedilnici, je zrak trepetal...

Ali se ni Roosevelt že pretresno povezal s Churchillom... Ali ga je niso njegove osebne navade, njegovo nagnjenje k familiarnosti, njegova nebrzičnost in šegavost, njegova ustrežljivost in dejstvo, da nerad reče — ne — in da nima trdno postavljene cilja pred seboj, že zapeljali, da bo predobro služil Churchillovim ciljem... Če bo le poskušal razjasniti nam, da se naša lastna demokracija, celo v tej sedanjih obliki, lahko nadaljuje samo tedaj, ko se demokratični procesi, ki pa ni reba, da bi bili natanko podobni našim, razvijajo tudi v drugih delih sveta...

Naša demokracija mora postati dinamična in prožna. Ali pa se bo krčila še naprej in ni izključeno, da

ničesar bati razen strahu samega!« Je to eden izmed tistih površno preprostitih izrekov, ki zadenejo v črno, prepričajo, pojasnujejo, vlivajo tolažbo in vzbujajo zaupanje, ker prodro pri ljudeh v globino — tja do tistih neizgovorjenih, zelo pogosto v podzavesti skritih reči... Svest si je samega sebe, svoje osebne važnosti, elementov svoje moči. Zelo intenzivno. Uživa nad oblastjo zaradi oblasti, vendar si je želi tudi zaradi možnosti konstruktivnega dela, ki mu jih oblast nudi. Po svoji naravi pa rad odriva osnovna vprašanja. Možno je, da jih odlašja in odpravlja s smehom tudi tedaj, kadar se pogovarja s Churchillom o po-vojni dobi.

Čeprav je včasih videti nasprotno, Roosevelt nikakor ni radikalen ali revolucionar. Rajši krpa, kakor da bi nadomeščal z novim. Glumač je, spretno manipulira s pomankljivostmi, vendar z neko epično širino, ki včasih vzbuja utvaro, da se dogajajo temeljno važne reči. Če je to res, pomeni prav zdaj resen nedostatek, naravnost slabo je. To da Churchill velikansko prednost.

Na Roosevelta lahko vplivaš. Ustvarjen je kakor iz tekoče snovi. Ničesar takega ni v njem, kar je globoko zakoreninjeno v tako starem, izoblikovanem, dokončnem in togo organiziranem telesu, kakor sta Anglija in njen imperij... Kjer je Churchill našel absoluten odgovor, tam Roosevelt še zmerom poskuša in vprašuje. Kjer črpa Churchill moč iz iskrenosti svojega notranjega

prepričanja, je Rooseveltova moč razcepljena in sama sebe slabi, ko omahuje spričo mnogostanskih možnosti, ki jih odpira njegov viedru brezliččen pogled na življenje...

A fascinira te, ko ga opazuješ. Njegova osebnost in njegov um se iskrija v neštetihi fasetah. Če si z njim iz oči v oči, silovito učinkuje nate? Potem pa se začneš vpraševati... Kaj je v resnici? Na dnu svojega bistva? Spričo tegale človeka bo zgodovina po vsej priliki še dolgo tavalala v negotovosti...

Nocoj sva Stella in jaz ujela kratek pogled na fragment iz drame Roosevelt-Churchill. Višek drame, glavna prilika za tistega, ki bo vzel vaje v roke, je morda še daleč. F. D. Roosevelt je kakor igralec, ki že po naravi pozna vse trike... Kakor je videti zdrav v zgornji polovici telesa, se vendar ne more postaviti na nogo — ali se bo lahko postavil v duhovnem, političnem smislu proti svojemu tekmeču in prijatelju — ali »prijatelju!« In če se to zgodi, ali ga bo ameriško ljudstvo podprlo ne samo v vojni, ampak tudi, po vojni?

Zdaj potrebuje Churchill pomoči. Zato je tukaj. Zato obdeluje F. D. Roosevelta. Da »Gospod predsednik...«

Ministrski predsednik Velike Britanije pa ne spušta iz vida tistega, kar je njemu bistveno — obstoj imperija za vsako ceno in proti vsemu, kar bi kdo drug ugnil imeti v mislih. Osvojitev Evrope proti osvoboditvi...

Boj za osvobojenje ljudstva je kulturna boj in kdor ta boj obrekuje, kdor mu postavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.

Ivan Cankar